

DE CICERONE HISTORICO

DISSERTATIO

QUAM

VENIA AMPLEXU FACULTATIS PHILOSOPHICAE ABOENS.

P. P.

JOHANNES GABRIEL LINSEN

PHIL. MAG. LITTERAT. ROM. ADJUNCTUS

ET

FREDERICUS ADOLPHUS BORG

STIPEND. PUBLICUS
OSTROBOTNIENSIS

IN AUDITORIO JURIDICO DIE VII JUNII MDCCCLXVI

H. P. M. S.

SPECIMEN II.

ABOÆ

TYPIS J. CH. FRENCKELL & FIL.

18.

21

memoriam exhibens 12); tamen ratio rei atque natura heic adeo est manifesta, ut per se possit perspici, nec demum in quodam exemplo quasi detegenda sit. Epicæ indolis est historia: ut omne epos, in præterito versatur tempore, & eo ipso nos tenet, quod in recessu apparent res, quieta nobis ostensæ narratione, quam favoris seu odii nostri nulla interpellatio disturbat. Ut autem non nimis prope, ita nec nimis e longinquo intueri est opportunum. Locus apte eligatur a spectatore. Id certissimum est, non nisi de iis rebus gestis veram historiam componi, quæ jam exitu definito sunt conclusæ. Quæ adhuc aguntur & in scena quasi manent, adnotari quidem possunt, non narrari: singuli diei non est historia, sed commentarii, annales 13). Conclusam autem perscripsit ætatem etiam Thucydides, præteriorum memoriam,

B

quam-

12) "Altera est sententia Verrii Flacci, Servii, Isidori, quibus historia proprie est narratio rerum gestarum, quarum quis fuerit *αὐτοπτης*, aut quas videre potuerit; cuiusmodi sunt, quæ quis ab iis accepit, qui ipsi rebus gestis interfuerunt. Hæc se secutum scribit Thucydides, ut proprie juxta hos ejus libri dici possint historici, quia, secundum illos, eo differat historia ab annalibus, quod in his referri possint, quæ ætatem nostram antecesserunt, in historia non possint." Vossius, Ars historica, c. 1.

13) "Den allmänna tankan, at en samtidiga pragmatisk Historia ej kan skrifvas, är icke utan grund; men man miss-tager sig utan tvifvel, då man skjuter hela skulden på omöjligheten at finna tillräckliga och nog trovärdiga un-

quamquam sua ipsius experientia & vita graphium porrexit. Tamen forsitan nocuit narrationi propinquitas rerum. Non epicum semper, sed dramaticum saepius, egregium illud poema videtur 14).

Fun-

---

derättelser om enskilda händelser, hvilka passioner och e-gennyttiga afsigter i det längsta hålla dolda. Visserligen är det blott tiden, som kan updagta enskilda driftjädrar och draga täckelset af dagens idolér; — men har man ej ännu hunnit blifva så bekant med cabinetsintriger, med äregiriga gunstlingars och folkledares lömskhet och slafaktiga herrskningslystnad, at man utom de vanliga detaljerna, som dock ej utgöra det vigtiga i Historien, derom måste hafva föga nytt att vänta? Det förnämsta hindret för en pragmatisk berättelse af samtida händelser är svårigheten at finna riktiga synpunkter i brist af ett slut. Ingen berättelse, som saknar et bestämdt slut, eller som ej hänsför händelserna till et visst systemål, kan gifva någon rätt upplysning; och ju närmare den är oss, ju mindre kan den anses slutad, ju svårare är det at finna detta systemål." BENJ. C. H. HÖIJER, Samlade Skrifter, I Del. p. 196, sq.

- 14) "Seine Geschichte ist ein Kunstwerk der Darstellung; so wurde sie von den Alten selbst beurtheilt, und besonders einer obwohl nicht erdichteten, sondern geschichtlichen Tragödie verglichen, und wohl mochte dem Darsteller selbst jener grosse Bürgerkrieg, die Geschichte von dem Untergang seiner einst so blühenden, glücklichen, mächtigen Vaterstadt als ein furchtbare Trauerspiel erscheinen. War ja doch diese Begebenheit in den weitern Folgen für uns, was damahls noch nicht so hell erleuchtete, auch die Geschichte von dem allgemeinen Untergang der gesammten griechischen Nation!" FRIEDRICH SCHLEGEL, Ge-

Fundamenta vero Historiæ, eaque, ut ait,
nota omnibus, his compleætitur Cicero:

*"Quis nescit, primam esse historiæ legem, ne
quid falsi dicere audeat? deinde ne quid veri
non audeat? ne qua suspicio gratiæ sit in scri-
bendo, ne qua simultatis? 15).*

Cum audendum esse historicō monet, mi-
nus id forte voluit significare, quam sit periculoso
sum dicere verum. Ciceronis enim tempora haud
ita erant iniqua & formidolosa, atque Taciti. Po-
tius intelligit, putamus, ipsam veri indagandi dif-
ficultatem, rerum narratori sane ingens impedimen-
tum, quippe quod non solum cupiditates &
affectus objiciant, sed etiam opinione, quibus tum
scriptor constringitur, tum & gens & sæculum 16).

Fundamentis illis positis exædificatio sequitur,
rebus & verbis constans.

B 2

"Rerum

chichte der alten und neuen Litteraturi.
(Zweyte Vorl.) — Nec Xenophontem, suæ ætatis res
etiam perscribentem, incommodo harum id fecisse, nega-
veris. Certe in Cyropædia longe melior est scriptor, quam
in ceteris rerum gestarum monumentis.

15) De Oratore, II, 15.

16) Ut in antiquis gentibus virtus civilis erat conspectior;
ita etiam opinionibus suæ gentis singulus quisque inhæ-
rebat firmior & pervicacior.

"Rerum ratio ordinem temporum desiderat, re-
"gionum descriptionem: vult etiam, quoniam in
"rebus magnis memoriaque dignis consilia pri-
"mum, deinde acta, postea eventus exspectantur,
"Et de consiliis significari quid scriptor probet,
"Et in rebus gestis declarari, non solum quid
"actum aut dictum sit, sed etiam quomodo: Et
"quum de eventu dicatur, Et caussæ explicentur
"omnes, vel casus, vel sapientia, vel temeritatis:
"hominumque ipsorum non solum res gestæ, sed
"etiam, qui fama ac nomine excellant, cujusque
"vita atque natura 17).

Pragmaticæ historiæ formam delineavit Ci-
cero; eamque concinnam & lucidam. Nec fallitur
vir acutissimus, cum ejusmodi res exponendi viam
commendat, ut quæ ad perfectum historicum opus
exigendum sit necessaria. Nam profecto, si in con-
silia actorum inquirere prætermittit scriptor, eaque
vel occultissima non eruat, legentium sagacitati
omnia relinquens, id quod non nulli præcipiunt,
tabulam exhibit, sensu carentem, saltem inconstan-
tes species, somniorum vanorum similes, ostenden-
tem, vividis frustra pictas coloribus. Sic revera
epica poesi, ad cuius similitudinem tamen efficta
esse deberet, multo inferior fiet historia 18). Quam
enim

---

17) De Oratore, l. c.

18) Videtur sane in historiam iniquior ARISTOTELES; hæc
dicens: Διο καὶ φιλοσοφωτερον καὶ σπουδαιωτερον ποητις

enim illi induit optimi formam phantasia poetæ, ea huic plane detrahitur, omni consilia expendendi caussasque explicandi libertate scriptori ademta. Poeta singat, historicus judicet. Non repugnat hoc epicæ naturæ historiæ; sed summo opus est artifice, ne hanc ipsam naturam disperdat 19).

*"Verborum ratio & genus orationis fusum
"atque tractum, & cum lenitate quadam aequabi-
"li profluens, sine hac judiciali asperitate, &
"sine*

*ιστορίας ἔστιν, οὐ μεν γαρ πομοις μαλλον τα καθόλου, οὐ
δ' ιστορία τα καθ' ἑκαστον λεγει. ἔστι δε καθόλου μεν,
τω ποιω τα ποι ἀττα συμβανει λεγειν οὐ πραττει κατα
το ἐπος οὐ το αναγνανον. οὐ στοχαζεται οὐ πομοις ὄνοματα
ἐπιτιθεμενη. τα δε καθ' ἑκαστον, τι Ἀλιβιαδης ἐπρεξει
οη τι ἐπαθεν. De Arte poetica, c. 9. — Vere SEM-
PRONIUS ASELLIO: "Nam neque alacriores ad rem publicam
defendendam, neque segniores ad rem perperam faciun-
dam annales libri commovere quicquam possunt. Scribe-
re autem bellum quo initum consule, & quo modo con-
fatum sit, & quis triumphans introierit, & quæ in eo
bello gesta sint iterare; non prædicare autem interea quid
senatus decreverit, aut quæ lex rogatione lata sit, neque
quibus consiliis ea gesta sint, id fabulas pueris est nar-
re, non historias scribere." (GELLIUS, V, 18).*

- 19) Antiquorum historicorum mos, probatus & Ciceroni, ut
mox videmus, homines concionantes inducendi, sine du-
bio inde est ortus, quod integrum historiæ naturam ser-
vare studuerunt. — Laudes hominum fama ac nomine
excellentium quo sunt sale adhibendi, non fugit Cice-
ronem, quantumvis oratorem, cum ἐγκωμιαστικα & ιστο-
ρικα distinguat. Ad Atticum, I, 19.

*"sine sententiarum forenium aculeis, persequen-
"dum est.*

Comparat Cicero historicam elocutionem cum oratoria, quia, ut oratori depositit historiam scribendi partes, ita diversa his agendis apta dictio sollicite erat demonstranda. Facile autem cernitur, bene adeo praecepto illo consultum esse quieto & placido narrationis tenori, cui contorta & acris oratio 20) minime potest convenire.

Addatur denique locus Ciceronis eximius, quo delectationem ex historia exuberantem depingit.

*"Nihil est aptius ad delectationem lectoris, quam
"temporum varietates, fortunæque vicissitudines:
"quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fue-
"runt, in legendô tamen erunt jucundæ. Habet
"enim præteriti doloris secura recordatio delecta-
"tionem. Ceteris vero, nulla perfundis propria
"molestia, casus autem alienos sine ullo dolore in-
"tuentibus, etiam ipsa misericordia est jucunda.
"Quem*

---

20) "Huic generi (philosophorum & sophistarum) historia finitima est, in qua & narratur ornata, & regio sæpe aut pugna describitur, interponantur etiam conciones & hortationes; sed in his tracta quædam & fluens expetitur, non hæc contorta & acris oratio." Orator, c. 20. Cælium improbat, quod "neque distinxit historiam varietate colorum, neque verborum collocatione, & tractu orationis leni & æquabili perpolivit illud opus." De Oratore, II, 13.

"Quem enim nostrum ille moriens apud Mantineam
"Epaminondas non cum quadam miseratione dele-
"stat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum,
"postea quam ei percontanti dictum est, clypeum
"esse salvum: ut etiam in vulneris dolore aequo
"animo, modo cum laude, moreretur. Cujus stu-
"dium in legendō non erectum Themistocli fuga
"redituque tenetur? Etenim ordo ille annalium me-
"diocriter nos retinet, quasi enumeratione fasto-
"rum; at viri saepe excellentis ancipites variisque
"casus habent admirationem, exspectationem, læti-
"tiam, molestiam, spem, timorem. Si vero exitu
"notabili concluduntur, jucundissima expletur ani-
"mus lectionis voluptate 21).

Loquitur Tullius non de vulgari illa novā sci-
endi cupidorum delectatione, cum rerum monu-
menta inspiciant, sed de re egregia, voluptate in-
de oriunda, quod pulcri sensum pascit historica
lectio. Omnino semper viri excellentes specie lon-
ge clariori in historia existunt, quam in vita.
Enitescit in defunctis dignitas humanitatis sanctior
& veluti divinior, purgata nube, quam cuique vi-
ventium partim languor offundit & imbecillitas, par-
tim ipsa quotidiana atque trivialis vitae ratio, insi-
gnes pariter premens atque ignobiles. Hinc saepius

*Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis querimus invidi.*

In

In historia cernimus naturam cœlo cognatam: effigie infiniti, æterni pectus permovetur.

Ciceronis autem in historiæ disciplina limanda præclarum studium judiciique sagacitas ex iis etiam, quæ de celebribus rerum scriptoribus tum Græcis tum Latinis censuit, satis eluent. Illa recolere juvat.

Solis perfectioribus historicæ artis & magistris præstantissimis operam dare, sibi haud sufficere duxit. Quin & prima rudimenta exquisivit, sicque originem & progressionem illius persequens, naturam jam tenuis veluti infantiae cognoscere potuit. Hinc vetustos Græcorum historicos PHERECYDEN, HELLANICUM, ACUSILAUM cum Romanorum CATONE, PICTORE, PISONE comparat: qui sine ulla ornamen-tis monumenta solum temporum, hominum, locorum, gestarumque rerum reliquerunt, nec tenuerunt, quibus rebus ornatur oratio, & unam dicendi laudem putarunt esse brevitatem 22). HERODOTUM autem, qui princeps historiam ornavit, tanta esse eloquentia prædicat, ut se magnopere eo delectari confiteatur. At qui omnes dicendi artificio vicit, sua sententia ait esse THUCYDIDEN, ita crebrum rerum frequentia, ut verborum prope numerum sentiarum numero consequatur, ita verbis aptum & pressum, ut nescias, utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur. Alter sine ulla salebris quasi

---

22) De Oratore, II, 12.